

Генерал-мајор **ЈЕФТА ЈОВАНОВИЋ**

МАТЕРИЈАЛНО ОБЕЗБЕЂЕЊЕ И ЗБРИЊАВАЊЕ АРМИЈЕ У ГОЊЕЊУ

Да би гоњење било успешно, није довољно само да почне у право време, да је брзо, непрекидно и енергично, већ је неопходно да се јединице које га врше благовремено и непрекидно материјално обезбеђују и збрињавају. Благодарећи моторизацији, брзина гоњења се све више повећавала, тако да је у Другом светском рату код моторизованих јединица често износила и преко 40—50 км дневно, а код тенковских и брзих јединица понекад и много више. То су потврдила и дејства у Кореји и Индокини.

Да би се „крв заменила знојем“ и огарантовао успех гоњења, од јединица које га врше мора се захтевати максимално напрезање. Међутим, ово се може постићи само ако материјално обезбеђење и збрињавање трупа буду на висини. Зато у току гоњења треба поклонити велику пажњу уређењу комуникација, њиховој оправци, одржавању и обезбеђењу, да би се без већих тешкоћа могле довлачити нове снаге и средства (у првом реду погонски материјал и муниција), тим пре што се трупе које гоне све више удаљују од материјалних извора, продужавајући свој комуникациски правац.

Услед продужења комуникациских праваца и њихове несигурности, бранилац ће тежити да уништењем објеката на њима успори ток снабдевања нападача, а по могућству и да, разним десантима и остављањем јачих снага у позадини фронта, отсеца његове снаге од извора за снабдевање, да би тиме гоњење укочио или бар успорио. Уосталом, у току Народноослободилачког рата наше су јединице (чак и мање) својим дејством у позадини успешно ометале не само непријатељска дејства него и гоњења, јер су рушењем комуникација и нападама на његове снабдевачке јединице онемогућавале попуну и снабдевање.

Очигледно је да су материјално обезбеђење и санитетско и ветеринарско збрињавање трупа у току гоњења скопчани са много већим тешкоћама него у осталим видовима борбених дејстава. Те тешкоће настају у првом реду због велике брзине кретања и знатно ширег фронта за гоњење, тако да то изазива деобу и рапгчлањавање јединица и установа за материјално обезбеђење и збрињавање. С друге стране, то проузрокује утолико већи утрошак погонског материјала, уколико је темпо гоњења бржи. Поред тога, јединице које гоне најлазе на разрушене и закрчене комуникације (нарочито на порушене

објекте и осетљива места на њима) и излажу се појачаном дејству непријатељске авијације (нарочито на комуникације и снабдевачке јединице и установе у циљу успорења темпа гоњења), док су позадинске јединице и установе изложене удару непријатељских делова који би се пробали из окружења или су нарочито остављени за овакве задатке, а евентуално и дејствима десаната и диверзантских група. Све то намеће потребу за солиднијим обезбеђењем територије, јединица, установа, база (које су углавном остављене саме себи), као и за повећањем транспортних средстава и радне снаге. Најзад, услед наглог продужења комуникациских праваца за дотур и евакуацију и честог мењања места јединица, установа, база, итд. неопходна је већа самосталност потчињених тактичких јединица у погледу материјалног обезбеђења и збрињавања. А да би се могле успешно савладати све наведене, а и друге, тешкоће очигледно је да се благовремено морају предузимати веома опсежне мере. Зато командант армије треба благовремено да поставља одговарајуће захтеве команданту за позадину у погледу материјалног обезбеђења и збрињавања, и да контролише њихово извршење, с једне, и да му пружа пуну подршку и помоћ у раду, с друге стране.

Припремна етапа

Материјално обезбеђење и збрињавање трупа у гоњењу углавном обухвата етапу припрема и етапу рада у току гоњења. Да би гоњење било лакше, брже и непрекидно, најбоље је да припреме за гоњење почну у завршном делу припрема за напад, да трају у току целог напада и да се заврше непосредно пре прелаза у гоњење. Наравно, конкретно отпочињање тих припрема и њихово трајање зависиће у првом реду од оперативне ситуације армије, али их у сваком случају треба вршити у што већој тајности да се не би открила основна идеја оператиског плана.

Још у периоду припреме напада командант армије треба најпре да упозна свога команданта позадине са основном замисли за извршење гоњења — да му пружи податке о правцу и темпу гоњења, узастопним циљевима, јачини, основном саставу и груписању гонећих делова, итд., о месту армиске базе пре почетка гоњења и њеном евентуалном будућем рејону, а по потреби и о формирању одељака базе пре и у току гоњења и о њиховим местима, затим о евентуалном стварању материјалних резерви преко норми (нарочито погонског материјала) и њиховом смештају и распореду, као и да му постави конкретне задатке за извршење материјалног обезбеђења и збрињавања трупа. Поред тога, треба предвидети и временске етапе у погледу извршења припрема материјалног обезбеђења и збрињавања и одредити крајњи рок докле те припреме треба потпуно завршити. То су елементи на основу којих командант позадине може проучити и схватити ситуацију армије и приступити припремама и мерама за њихово остварење према реду хитности, дајући у прво време приоритет снабдевању погонским горивом, а у завршној фази санитарској

евакуацији. У сваком случају, треба тежити да се још пре почетка гоњења све потчињене јединице по могућству попуне материјалним средствима по норми и да санитарска и ветеринарска евакуација код њих буду потпуно извршене, а код армиских до највеће могуће мере. Исто тако је важно да се, поред исправних формацијских транспортних средстава, обезбеде и друга транспортна средства, као ојачање, према конкретним потребама дотура. Ово је, несумњиво, тешко постићи због тешкоћа у погледу ремонта и погоне транспорта потчињених јединица (од стране армије) као и армиског (од више претпостављене команде). Растерећењем транспорта оним што за први период није преко потребно такође се може повећати његов корисни капацитет. Зато старешине овде морају често саме да се сналазе и да покажу пуно иницијативе. А да би се све ово постигло и избегле наведене потешкоће, требало би предузети низ мера.

Пре свега, треба тежити: да се јединице и установе за материјално обезбеђење и збрињавање утолико више приближавају фронту уколико се напад успешније развија (предвиђајући и планирајући њихово премештање пре и у току гоњења); да се непосредно потчињене јединице (нарочито брзе и моторизоване) благовремено попуне материјалним средствима — што у почетку може ићи и на рачун попуњености армиске базе, а да њихова транспортна средства буду попуњена до пуног формацијског стања, као и армиски транспорт, а све према плану дотура и евакуације (тражећи за ово, по потреби, и одговарајућа појачања), и да се створе резерве погонског горива, муниције и хране на будућим местима базе и њених одељака или што ближе фронту, макар под ведрим небом, са најнужнијом заштитом. Поред тога, требало би благовремено растеретити санитарске и ветеринарске установе и армиске болнице које су развијене испред армиске болничке базе (евакуацијом рањених и болесних у дубљу позадину) и, евентуално, предвидети где ће се, када и која опрема и материјал оставити пре гоњења ради растерећења јединица и установа, да би се уштеђена транспортна средства могла што ефикасније искористити. Најзад, треба предузети низ мера за уређење позадине, као што су: благовремена оправка и одржавање комуникација у зони армиског комуникацијског правца; одређивање снага и средстава за уређење службе саобраћаја на заузетој територији; заштита комуникација, транспорта, места база и њихових одељака (нарочито по прелазу у гоњење); асанација земљишта на освојеној територији и одговарајуће мере дезинфекције и противрадиолошке заштите; одређивање станица за прикупљање и заробљеника и начина њихове исхране, санитарског збрињавања и евакуације, односно сабиралишта за прикупљање и коришћење плена, коришћење месних средстава, транспорта, цивилне и заробљеничке радне снаге на заузетој територији, итд. При овоме треба нарочито простудирати комуникациску мрежу на непријатељској територији, места будућих база, одељака, истакнутих искрцних станица, итд.

Као што се види, обим припрема материјалног обезбеђења и збрињавања трупа је и велики и разноврстан. Зато у овом раду, поред

команданта позадине и органа служби, мора непрекидно да учествује и штаб армије у целини. Другим речима, командовање треба стално да прати ток припрема и да увек, према указаној потреби, поставља нове задатке, али једновремено и да пружа пуну подршку и помоћ, јер ће од тога умногоме зависити и рад команданта позадине.

У Другом светском рату Совјетска армија је на истакнутим местима (што ближе фронту) стварала такозвана пољска армиска складишта за смештај веће количине погонског материјала, муниције и хране (обично уповањем у земљу или на самој земљи са потребним маскирањем). Дотур армиским транспортом вршен је не само непосредно до дивизија, већ — ако је икако било могуће — и до истурених предњих и гонећих одреда.

Ако би се за дотур до дивизиских или чак пуковских база користило транспорт армији претпостављене команде, онда би армиска транспортна средства требало користити за пребацавање залиха из армиске базе на нова места базе или одељака.

У циљу брзог уређења саобраћаја на освојеној територији треба унапред предвидети одговарајуће органе за уређење саобраћајне службе и створити основни план његовог коришћења. Поред тога, било би пожељно да још пре почетка гоњења целокупну организацију саобраћајне службе на дотадашњем армиском комуникациском правцу преузме армији претпостављена команда како би се армиске снаге и средства могли посветити организацији ове службе на заузетој територији.

Због разноликог здруживања јединица (које често намећу оперативне потребе) командант позадине мораће благовремено да предузима одговарајуће мере у погледу материјалног обезбеђења и збрињавања, и да се при томе служи чак и импровизацијама. А да би ових импровизација било што мање, неопходно је да се још пре почетка гоњења планира и предвиди све што је могуће (јер ће и број снабдевачких веза обично бити већи него за време напада), и да се број етапа у дотуру што више смањи. Поред тога, са првим гонећим колонама и одредима требало би слати органе разних служби ради извињања заузете територије и предузимања потребних мера за њено брзо и ефикасно уређење.

Ако би се све припреме добро извеле, онда би корпуси и дивизије — независно од материјалног обезбеђења од стране армиских органа — били у стању да гоне непријатеља и да се удаље од армиске базе и њених одељака и преко 100—150 км. А за ово време (3—4 дана) могла би се са успехом извршити нова организација материјалног обезбеђења и збрињавања у армији. У овом периоду не би настао потпуни прекид рада армиског транспорта, само би могло доћи до његовог смањења, а на појединим правцима можда и до застоја док се комуникације и везе поново не успоставе.

Етапа гоњења

У првој фази гоњења борбеним и маршевским поретком до дубине од 100—150 км материјално обезбеђење и збрињавање не би претстављало нарочите тешкоће само ако су припреме правилно изведене. У овој фази главни терет снабдевања и збрињавања пао би на корпусне и дивизиске органе, док би се рад армије на материјалном обезбеђењу и збрињавању и уређењу заузеле територије за прва 2—3 дана гоњења састојао углавном у оправци комуникација, организацији саобраћајне службе, устројавању нових одељака, организацији најцелисходније експлоатације месних средстава ради што већег смањења дотура из позадине и сл. Мишљења сам да ће, због продужења комуникациског правца, бити нужно да се формирају и на око 100 км истуре одељци армиске базе који би били попуњени основним материјалним средствима снабдевања само за 2—3 дана (а то је и довољно, тим пре што би пребацавање већих количина било веома тешко). Ако је армиски транспорт у Другом светском рату на путевима средњег квалитета у току једног дана прелазео до 200, а дивизиски 100—120 км, онда армиска база може бити удаљена до 100 км од корпусних или дивизиских база, док се дивизиске базе не смеју удаљавати од фронта више од 60 км. С друге стране, пуковски транспорт (запрежни и товарни) не би се кретао у оба правца, већ само унапред, тако да би се дотур и евакуација вршили од одређених места на којима би транспорт више команде сачекивао испражњене делове пуковског транспорта.

Ако је армиска база у току напада била непосредно ослоњена на железничку пругу, требало би тежити да ту што дуже и остане, јер оправка железничких пруга изостаје иза темпа гоњења просечно за најмање 3—4 дана. Зато у сваком конкретном случају треба добро размислити да ли је боље премештати базу (кад је удаљена више од 100 км) или организовати потребне одељке. Понекад нема потребе да се база одмах премешта чим се поправи железничка пруга, већ је боље да се формирају истакнуте искрцне станице, од којих би армиски транспорт вршио дотур до потчињених јединица. Иако се брзе и моторизоване јединице, начелно, ослањају својим транспортом на армиску базу (одељке), ипак ће се дотур до њих у току гоњења нормално вршити армиским транспортом.

У овој етапи командант позадине армије треба да буде стално уз команданта армије, да прати ситуацију (да би према њој подешавао свој рад), да маневрује транспортом и средствима и пружа помоћ потчињеним јединицама (зато треба да има неопходну резерву тих средстава). Он не треба да чека наређења од команданта армије, већ да их и сам издаје према развоју ситуације. Исто тако, и начелници служби треба да буду што ближе фронту и у непрекидној вези са својим командантом позадине и истуреним извиђачким органима који прате рад непосредно потчињених јединица, гонећих и брзих моторизованих одреда, јер се једино на овај начин, с обзиром на брз темпо гоњења, може успешно спроводити материјално обезбеђење и збри-

њавање. Ови органи треба одмах да уреде заузету територију да би се што брже и потпуније могла експлоатисати локална материјална и транспортна средства.

За обезбеђење транспорта од непријатељског дејства са земље и из ваздуха у првом реду треба користити сопствене снаге и средства, а понекад и извесне делове оперативних јединица, нарочито људство које иде на фронт или се враћа са њега.

У гоњењу се могу успешно користити транспортна авијација и хеликоптери (првенствено за снабдевање брзих и моторизованих јединица и оних делова код којих се дотур и евакуација не би могли вршити другим средствима), и то директно из база виших команди или као средства која су придата армији и која се попуњавају из њене базе. За успешно снабдевање ваздушним путем треба благовремено уредити помоћна летишта и припремити амбалажу за спуштање терета. Хеликоптере треба првенствено користити у фази кризе снабдевања — док се не уреде комуникације и на неприступачном земљишту.

Армиски санитет у току гоњења треба да врши санитетску евакуацију од најистакнутијих делова, тако да потчињене јединице обично немају потребе да развију своје санитетске установе. Зато је довољно да се рањено или болесно људство, после указивања потребне помоћи, оставља (под надзором) на погодним местима да би га армиски транспорт евакуисао. При томе обавезно треба користити и повратна транспортна средства јер ће санитетски транспорт армије једва бити у стању да врши уредну евакуацију тежих рањеника и болесника. Да би санитетске установе биле што мање оптерећене болесницима и рањеницима, то, кад год је могуће, треба користити месне санитетске установе на заузетој територији, као и санитетске и транспортне авионе за евакуацију. Из болничке базе армије (која начелно треба да буде у висини армиске базе) треба евакуисати што већи број рањеника и болесника, и то што пре, без обзира на то што се људство у њој у другим приликама задржава и лечи по 40—50 дана.

Ветеринарску евакуацију углавном треба вршити слично као и санитетску, само би требало остављати месним властима што већи број оболеле и рањене стоке, а што мање евакуисати у позадину.

У току гоњења армија треба да организује прикупљање и сортирање ратног плена, да евакуише непозната оружја и средства у циљу њиховог испитивања и да сва заплена средства што пре заштити од неодговорног упропаштавања и трошења. За рад на његовом прикупљању, сређивању и евакуацији могу се користити месно становништво и транспортна средства, а по потреби и заробљеници. Пре коришћења плена јединице га морају испитати и проверити да не би дошло до нежељених последица.